

ואין אשה מצוה כפחה. ואמה לתן הלא ד' ביע...
אין לה לטובי הכותב...
מלה שהיא חזקה אלא...
ראשי הודו וטעמו אלא...
השקן הדמות מניחה...
לסבן ידן אודותיה...
דמותיה לעבד יפני...
קליין ד' היא [קריא]...
עיל [פי] מן קוד הלכתי...
בלא חסות, דייקתן מיה...
ולא שיתו אחיה פסחה...
חילת המלכה אלא דבר...
שולקו העבד אה אהרן...
לרבי עטריה אה אהרן...
כשאין הדמות מניחה...
לסבן חלוקתם שפיר...
שודן המלכה ליטב...
מסובה עין ה' אכל...
ליב- (בלב) ה' יו...
שאר בסוכה קטנה

מוצת (מטות דף נה) גבי אלמנה...
ששהתה שמים ושלש שנים ולא מצעה...
מוצתיה איבדה מונומיה ובסוף ב"ק...
(דף קה:) גבי לוקחין מן הרועים...
ארבע ומשם אלא ארבע ומשם גיזין...
דחמס מנחם דהו' וז' וזין צריך לומר...
וז' משום הכי קשיא ליה אכל קשיא...
מההיא דפרק גנות כומיס (מה ע'...
גבי קישוי דקאמר רבי מאיר אפילו...
ארבעים וחמשים יום ופרין עלה...
השתא חמשים מקשיה ארבעים...
מזעזעא וש' לומר דליכא לשנוי הכא...
כי הוהא לישנא דמשני ברש מפנין...
(שנה דף קה.) ארבע ומשם כדאמר...
איכתי' וז"ל אפילו טונה אכל לגבי...
קישוי לא שייך לשנוי הכי דלא...
מיקטבט שטיהר קישוי לעולם וכן פרק...
כמה אשה יזאלה (ס' ט: טס) גבי סדל...
המסומר שנשמעו בו ד' ומשם שפיעה...
ליה דלא שרין טונה וברש אע"פ...
(מטות ט.) גבי משהה דלם אשמו'...
וג' שנים בלא כמזנה ועד התם (דף...
ט.) גבי יונק מיעוק והולך אפילו...
ארבע ומשם שנים כתי' שייך לומר...
ה"ה אפילו טונה פ'.

השקן שלמה על י"ח...
(ב) וכן צריך שיהיה...
ה' חלואה כדכח דל מיל...
כתי' כתי' ופתי' שתי' מל...
כתי' כתי' (ד' ט.) ונחיה...
דליל אלא טעמו דהתם...
כשער מן הטהרה...
היה.

ושולחנו עד ד' אמות פלגי אבל יותר מד'...
אמות דברי הכל כשרה מותיבו סוכה שהיא...
גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה ורבי...
יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים אמה...
אמר רבי יהודה מעשה בהילני המלכה...
בלוד שהיתה סוכתה גבוהה מעשרים אמה...
והיו זקנים ונגסין ויוצאין לשם ולא אמרו...
לה דבר אמרו לו משם ראייה אשה היתה...
ופטורה מן הסוכה אמר להן והלא שבעה...
בנים הוו דה ועוד כל מעשיה לא עשתה...
אלא על פי חכמים למה לי למותי ועוד כל...
מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים...
הכי קאמר להו כי תאמרו בנים קמנים...
הוו וקמנים פטורין מן הסוכה כיון דשבעה...
הוו אי אפשר דלא הו' בהו חד שאינו צריך...
לאמרו וכי תימרו קמין שאינו צריך לאמרו...
מדרבנן הוא דמחייב ואידי בדרבנן לא...
משנחה ת"ש ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא...
ע"פ חכמים בשלמא למיד בשאין דפנות...
מגיעות לסכך מהלוקת דרבה של מלכה...
לישב בסוכה שאין דפנות מגיעות לסכך...
משום

דמרוויחו אית להו דפי פלגי רבנן...
בסוכה המנומלמת כשיעור הכשר...
ארוך סוכה פלגי ובעיפי מיהא מכשיר...
אפילו היא גבוהה דמין דרוחא איכא...
לל סכך או טעמא אחרינא להשפיר...
דרג הוגא סכך אי אפשר להעמיד...
מחלוקתן בפסחמה מד' אמות דלשן כן...
בלאו גבוהה מעשרים אמה פסולה...
דהכשר סוכה כרבע אמות כרבי...
דלמר לקמן הכי (דף ט.) אבא יותר...
בכדי ראשו כי בשירה. וטעמא...
דפסול למעלה מעשרים לא ידע לן...
כדאמין לעיל דהך לא מנח: ובר...
כבר בכדי ראשו ורובו וישיבה. וכן...
ביותר עד ד' אמות פלגי גבוהה...
וטעמא משום לל אכל ציומר מד' לא...
פלגי דמין דרוחא איכא לל: מתיבי...
להך אמוראי דפרישו דפלוגמח דמתני...
דמפרש ואזיל: קמן שאינו צריך...
שאנו לקמן (דף ט.) דמיב...
למכו במנות סוכה: מדרבנן, שהוקיפו...
להנייל את הקטן למטה שהוא רחב...
לה מדי שהיה מתוקן ורובו למנות...
משום

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

הכל חייבין בראייה

הכל חייבין בראייה

הכל חייבין בראייה. במלות ראיית כל זוכרין...
להמרחות בעורה כרגל: חזין בהרש שובה וקמן. דלאו בני...
דעה יניחו ופטורין ממנחה: ההיגר והסובא. כולה יליף מקרתי...
בגמרא: וזו שאינו יבד' דעצות בהיגרי. מירושלים לעורה ובגמרא...
מפרש להו: אי זהו קבן בו. אכל...
מכאן וליין אף על פי שאינו חייב...
מן המורה העילו חכמים על אביו...
ועל אמו למכו במנחה: שיש ריגיה...
הרחו לעלות כרגליו חייב הכמון...
ויזין דגדול פטור מן המורה קטן...
לאו בר מיון הוא: ביש אובריה...
הראייה שתי כסף. גדול כהא להיראות...
צריך להניח עולה ואינה פטורה...
משמי כסף שמי מעות כסף שהן שלש...
דינר שנאמר ולא ירשו פני ריקס...
(סס) וליף בגמרא שצריך להניח...
עולה שש"ס שלל נמנה בו מורה שיעור...
חכמים נמנו שיעור: וההגיגה. שלמי...
מגינה חייבין הימורים להניח כרגל...
דלפנין על טוהן...
מונומיה אומרו מן לה: גבו' והריבא...
דאבר בו. לקמן אמרין כפיקין

הכל חייבין בראייה. פירש רש"י במלות יראה כל זוכרין והקשה...
הרי"ר אלמנן דהא מני כמון ב"ש אומרים הראייה שמי...
כסף משמע דבקרצן מיירי ומו תניא בגמרא הערל ועמא פטורין מן...
הראייה בשלמא טמא דכתיב (דברים ט) ובלת שמה (ד) כל ששמו...
בציאה ישנו כהנאה ועוד אמרין...
בירושלמי רש' מילחין גד"א בראיית...
קרצן אכל בראיית פנים בעורה הכל...
חייבין כמו בהקלה האנשים והנשים...
והטף ומו תניא בגמרא רבי יוסף...
אומר שלש מלות נגטווי ישראל...
בעליהן לרגל ראייה ושמהה וסגיגה...
יש בראייה שאין בשמיהן שהראייה...
כולה כליל משמע דסתם ראייה...
בקרצן מיירי ע"כ נראה לר"מ...
דמתני' מיירי בקרצן ובעורה ורש"י...
דנקט בראיית פנים בעורה נקט מדא...
דמשמע מני ובפטורה דכוללה אתא...
דלף בראיית פנים בעורה פטרי...
וכל סקן בראיית פנים בקרצן וגם ש...
ליישז דמתני' משמע ליה דבראיית...
פנים (ס) נמי איירי דקמין כמון...
אחיה קטן כל שאין יכול לייך בו (י)...
משמע דנקט דליירי ביה קאמר אלמא

הכל חייבין בראייה חזין מחרש שומה וקמן...
וטומטום ואנדרוגינום ונשים ועבדים שאינם...
משוחררים החיגר והסובא והחוליה והזקן ומי...
שאינו יכול לעלות כרגליו איהו קמן כל...
שאינו יכול לרכוב על כתפיו של אביו...
ולעלות מירושלים דהר הבית דברי בית...
שמאי ובית הלל אומרים יכל שאינו יכול...
לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים דהר...
הבית שנאמר שלש רגלים בית שמאי

הכל חייבין בראייה חזין מחרש שומה וקמן...
כ"י אהרן לאוקמה...
למתי הכל חייבין הכל...
לאחרי מאי מי חזיין...
בדי חזיין מן חזיין...
שוייה בראייה. ודורין...
ולרביא ופוטו בראי' מאי...
ופוקים לה הכל לאחרי...
מי שהיה חייב כיום...
ראשון ולא היה יכול...
לעלות בהר הבית כפסור...
אם תפסס כלומר...
גורפא כיום פני חזיב...
ואמרין ונתוא לר' אשתי...
דאבר כלן השלוקין ה'

הנהרות הב"ה

הנהרות הב"ה

הנהרות הב"ה

הכל חייבין בראייה חזין מחרש שומה וקמן...
כ"י אהרן לאוקמה...
למתי הכל חייבין הכל...
לאחרי מאי מי חזיין...
בדי חזיין מן חזיין...
שוייה בראייה. ודורין...
ולרביא ופוטו בראי' מאי...
ופוקים לה הכל לאחרי...
מי שהיה חייב כיום...
ראשון ולא היה יכול...
לעלות בהר הבית כפסור...
אם תפסס כלומר...
גורפא כיום פני חזיב...
ואמרין ונתוא לר' אשתי...
דאבר כלן השלוקין ה'

הכל חייבין בראייה חזין מחרש שומה וקמן...
כ"י אהרן לאוקמה...
למתי הכל חייבין הכל...
לאחרי מאי מי חזיין...
בדי חזיין מן חזיין...
שוייה בראייה. ודורין...
ולרביא ופוטו בראי' מאי...
ופוקים לה הכל לאחרי...
מי שהיה חייב כיום...
ראשון ולא היה יכול...
לעלות בהר הבית כפסור...
אם תפסס כלומר...
גורפא כיום פני חזיב...
ואמרין ונתוא לר' אשתי...
דאבר כלן השלוקין ה'

הכל חייבין בראייה חזין מחרש שומה וקמן...
כ"י אהרן לאוקמה...
למתי הכל חייבין הכל...
לאחרי מאי מי חזיין...
בדי חזיין מן חזיין...
שוייה בראייה. ודורין...
ולרביא ופוטו בראי' מאי...
ופוקים לה הכל לאחרי...
מי שהיה חייב כיום...
ראשון ולא היה יכול...
לעלות בהר הבית כפסור...
אם תפסס כלומר...
גורפא כיום פני חזיב...
ואמרין ונתוא לר' אשתי...
דאבר כלן השלוקין ה'

דף כט ע"א גמ' בשלחא לר"י דאמר הלכה כגזיר מש"ה מגלח ופניד הקפה . ג"כ פי' רמז"ן ספר המצות שורש שני להוכיח דהלכה למשה תקיני הוי דאורייתא תמש דאל"כ גס לר' יוחנן קשיא איך עבד הקפה או שוחט מולין בפזרה או אכיל נבילת עוף אחרי דכל פיקר דיט אינו רק מהלכה דאין כמו כדבר תורה א"ו הלכה תקיני דבר תורה תמש הוא . ועי' ג"כ שו"ת ריב"ש סי' קס"ג ושו"ת מהר"ץ ח"א סי' ק"ו ועיין משנת חות יאיר סי' קל"ג . ועי' שו"ת שאגת אריה סי' כ"ט דהקפה דאם כל ענין נזירות זה אינו רק מדרכנן א"כ איך לובש הכהן בגדי כהונה שלא בשעת עבודה דהרי יש זהם כלאים ורק בשעת עבודה אשתרי פי' רמז"ש ספ"י מסל' כלאים ואולם יש לתרץ דמפני זה שרי כאן דהרי אינו מתכוון להגאת לבישה רק לובש לקיים המצוה . ואע"פ דפסיק רישא הוא ידועים דברי הר"ן מולין פ' גיד הנשה סוגיא דריחא מילתא דכתב דעד כאן לא שייך פסיק רישא רק במידי דאכילה אבל במידי דהגאה כגון כלאים שרי ביה דבר שאינו מתכוון אפי' כיכי דהוא פסיק רישא . ומפ"ז כיון דכהנים אינם מתכוונים להגאת פלגתם רק לקיים המצוה אע"ג דמצוה זו איננה רק מדרכנן שרי דהוי כמוכרי בקות שמוכרים כדרכם וכיון . וכבר הספורנו בזה חכמי זמננו כספריהם : שם ואחי חינוך דרובן ודחי הקפה דרבנן . ג"כ קשה לי קו' חמורה מאד הנה ידענו כח ענין החינוך היינו לתען שלא יסי' המצוה על האדם למשא . אם החינוך יתחיל בפחם פחאום מיד שנעשה גדול . וקודם הזמן יסי' חפשי מכל מצוה לכן השכילו חז"ל לחנך את הקטנים במצות מרס שהניבו לכלל חיוב . למען יקל עליהם גם אח"כ לקיימם . אחרי שעוד קודם הזמן היו מורגלים בהם . ועי' אגן העזר בחידושי ריש פסחים לענין חינוך בת"ע דתשנינו ע"ש . והנה עד כאן שייך חינוך רק בזמן המצוה אשר מופלין חובים על האדם . כגון מצוה קובה ולובש וכדומה . אבל ענין נדרים ונזירות אשר אינם חוב על האדם לנדור ולהזיר . דהרי אדרבה אמרו הטורף כאלו בונה בתה . ורק המצוה התלויה בנדרים ונזירות כלם הנה רק בתנאי אם הקדים לסם כדור כדור או נזירות . וכיון שאין כאן מצוה המופלת לחובה איך טפל על זה ענין חינוך . וכי יתכן שיחנך אומן בענין אשר לא יבוא לו נודאי נעם שיגדל ואפשר שיפברו כל שנותיו ולא יתחייב במצוה המלווים בנזירות ואע"ג . והנה ראיתי בשיעור מקובלת כאן שהגויא בשם הר"ר פזריאל . ע"ז כדי לחנוכו משום נדרים כיון לפרישות ע"כ . והוא הספורנו בזה ומי' דמצוה חינוך טפל כאן שירגיל עצמו במצוה הסתפקות כשיגדל : תד"ה משום כיו' אבל לריב"ה הא אכיל כהן מליקה והא לא קשה ליה הא אכיל כהן סרפה . ג"כ לכאורה דברי המוס' המוס' מה חינוך יש אם אכיל כהן נבלס או סרפה ארזי

Tradition 17 (1978):77
A Tribute to the Rebbitzin of Talne

pass on? I admit that I am not able to define precisely the matriarchal role of the Jewish mother. Only by circumscription I hope to be able to explain it. Permit me to draw upon my own experiences. I used to have long conversations with my mother. In fact, it was a monologue rather than a dialogue. She talked and I "happened" to overhear. What did she talk about? I must use an halakhic term in order to answer this question: she talked *me-inyana de-yoma*. I used to watch her arranging the house in honor of a holiday. I used to see her recite prayers; I used to watch her recite the sidra every Friday night and I still remember the nostalgic tune. I learned from her very much.

Most of all I learned that Judaism expresses itself not only in formal compliance with the law but also in a living experience. She taught me that there is a flavor, a scent and warmth to *mitzvot*. I learned from her the most important thing in life — to feel the presence of the Almighty and the gentle pressure of His hand resting upon my frail shoulders. Without her teachings, which quite often were transmitted to me in silence, I would have grown up a soulless being, dry and insensitive.

The laws of Shabbat, for instance, were passed on to me by my father; they are a part of *mussar avikha*. The Shabbat as a living entity, as a queen, was revealed to me by my mother; it is a part of *torat imekha*. The fathers knew much about the Shabbat; the mothers lived the Shabbat, experienced her presence, and perceived her beauty and splendor.

The fathers taught generations how to observe the Shabbat; mothers taught generations how to greet the Shabbat and how to enjoy her twenty-four hour presence.

ע"ה מקובלת, ג"כ

כ"ט ע"א ואין
דאמר בסוכה מעשה בהילכי
המלכה שיצאה בסוכה ושבעה בניה קאניס עמה וחמרו
ההב סבל מעשיה על פי חכמים הוי' י"ל דשמא היה
להא אב אי נמי לרווח' ומלת' עשתה כן אי קסבר בנו חייב
לחנכו במצוה כדי שיהא מלומד לעשות מצוה כשיגדיל
אבל ביה אינה חייבת כל כך במצוה שיחייב האב לחנכה
והא דאמר פ"ג אהר התנוק ואחר ההיטות מתנכין
ארתן להתענות ביום הכפורים וי"ל דשמי' חינוך דתענית
שאני דדבר קל הוא לשמור ביה בכך אבל לשמרה כל
ימי הנזירות מתומאה ומיין איך דרך האב לשמור ביה
כל כך ולהא אטרמיה רבנן ועוד י"ל דשאני גבי תענית
יוס הכפורים שהאשה חייבת כמו הויס ולכך צריך
להרגילה כדי לעשות כשהגדיל . והמפי הר"ש ז"ל:
אפי' נדרים נמי דנדרים נמי סייג לפרישות . הר"ש ז"ל
ד"ל בפירושו:

Two Complementary Missions

There is a distinction between mother's and father's mission within the covenantal community, since they represent two different personalistic approaches. Father's teaching is basically of an intellectual nature. Judaism is to a great extent an intellectual discipline, a method, a system of thought, a hierarchy of values. In order to be acquainted with all these aspects, one must study, comprehend, acquire knowledge and be familiar at least with its basic principles. Let me confide: it is not too easy a task. The teaching must be strict, exact and conscientious. If the father cannot accomplish it all by himself, he must see to it that his child obtains the necessary instruction.

However, Judaism is not only an intellectual tradition but an experiential one as well. The Jew not only observed but experienced the Shabbat, the Jew experienced Rosh Hashana and Yom Kippur. He did not only recite prayers on those days. The seder was not just a ceremonial, but a great experiential event. There is beauty, grandeur, warmth, and tenderness to Judaism. All these qualities cannot be described in cognitive terms. One may behold them, feel them, sense them. It is impossible to provide one with a formal training in the experiential realm. Experiences are communicated not through the word but through steady contact, through association, through osmosis, through a tear or a smile, through dreamy eyes and soft melody, through the silence at twilight and the recital of Shema. All this is to be found in the maternal domain. The mother creates the mood, she is the artist who is responsible for the magnificence, solemnity and beauty. She tells the child of the great romance of Judaism. She somehow communicates to him the tremor, the heartbeat of Judaism, while playing, singing, laughing and crying.

יחזקאל ספר

לְבַשׁ הַבְּדִים וַיִּקַּח וַיֵּצֵא: וַיֵּרָא לְכַרְבָּיִם תְּבִנִית יְדֵי-אָדָם תַּחַת כַּנְּפֵיהֶם: וַאֲרָאָה וְהִנֵּה אַרְבַּעַה אוֹפְנִים אֶצְל הַכְּרוּבִים אוֹפֵן אֶחָד אֶצְל הַכְּרוּב אֶחָד וְאוֹפֵן אֶחָד אֶצְל הַכְּרוּב אֶחָד וּמְרֵאָה הָאוֹפְנִים כְּעֵין אֶבֶן תַּרְשִׁישׁ: וּמְרֵאֵיהֶם דְּמוּת אֶחָד לְאַרְבַּעַתָּם כַּאֲשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפֵן בְּתוֹךְ הָאוֹפֵן: בְּלִכְתָּם אֶל-אַרְבַּעַת רַבְעֵיהֶם יֵלְכוּ לֹא יִסְבוּ בְּלִכְתָּם כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִפְגָּה הָרֹאשׁ אַחֲרָיו יֵלְכוּ לֹא יִסְבוּ בְּלִכְתָּם: וְכָל-בֶּשֶׂרֶם וּגְבֹהֶם וַיְדִיחֶם וַיִּכְנַפֵּיהֶם וְהָאוֹפְנִים מְלֵאִים עֵינִים סְבִיב לְאַרְבַּעַתָּם אוֹפְנֵיהֶם: לְאוֹפְנֵים לָהֶם קוֹרָא הַגִּלְגָּל בְּאוֹנֵי: וְאַרְבַּעַה פְּנִים לְאֶחָד פְּנֵי הָאֶחָד פְּנֵי הַכְּרוּב וּפְנֵי הַשָּׁנִי פְּנֵי אָדָם וְהַשְּׁלִישִׁי פְּנֵי אַרְיֵה וְהָרְבִיעִי פְּנֵי-נֶשֶׁר: וַיִּרְמוּ הַכְּרוּבִים הִיא הַחֲזִיהַ אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּנֶהְרֵ-כְבָד: וּבְלִכְתַּת הַכְּרוּבִים יֵלְכוּ הָאוֹפְנִים אֶצְלָם וּבִשְׂאֵת הַכְּרוּבִים אֶת-כַּנְּפֵיהֶם לָרוּם מֵעַל הָאָרֶץ לֹא-יִסְבוּ הָאוֹפְנִים גַּם-הֵם מֵאֶצְלָם: בְּעַמְדָּם יַעֲמֵדוּ וּבְרוּמָם יִרְמוּ אוֹתָם כִּי

פרשת ויצא

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה: וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי-בָא הַשֹּׁמֵשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבְנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֶׂם מִרְאֲשֵׁתָיו וַיִּשָּׁבֵב בַּמָּקוֹם הַהוּא: וַיַּחְלֵם וְהִנֵּה סֹלֶם מֵצֵב אֶרְצָה וּרְאִישׁוֹ מֵגִיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מְלֹאכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ: וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ אֲבִיר וְנֹאֲלָהִי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לָךְ אֲתַנְּנָה וְלוֹרְעָה: וְהִנֵּה זֶרַע אֶלְעָזָר בְּעֵפְרַי הָאָרֶץ וּפְרִצְתָּ יָמָה וְקָדְמָה וְצַפְנָה וּגְבֹהָ וּנְבֻרָכוּ בְךָ כָּל-מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה וּבְזֹרְעָה: וְהִנֵּה אֲנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמֵרְתִירָךְ בְּכָל-אֲשֶׁר-תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּירָךְ אֶל-הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לָךְ: וַיִּיקֶץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲבֹן יֵשׁ יְהוָה בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מִה-נֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה בִּי אִם-בֵּית אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם: וַיִּשָּׁבֵם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקַּח אֶת-הָאֲבָן אֲשֶׁר-שָׂם מִרְאֲשֵׁתָיו וַיִּשֶׂם אֹתָהּ מִצֵּבָה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל-רֹאשָׁהּ: וַיִּקְרָא אֶת-שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית-אֵל וְאוֹלָם לְזוֹ שֵׁם-הַעִיר לְרֵאשֶׁנָּה: וַיִּירַע יַעֲקֹב נִדְרָ לֵאמֹר אִם-יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וּשְׁמֵרְנִי

מדרש ויצא פר' ס' יב רבה

הַרְאָה לוֹ 'עֹלִים' אֵין פְּחוֹת מִשְׁנֵים 'יֹרְדִים' שְׁנֵים וּמִנֵּין שְׁהַמְלֵאךְ שְׁלִישׁוֹ שֶׁל עוֹלָם שְׁנַאֲמַר (דניאל י. 1) 'וּגְוִיָתוֹ כְּתַרְשִׁישׁ וּפְנֵיו כְּמֵרֵאָה בְּרַק וְעֵינָיו כְּלַפִּידֵי אֵשׁ וְזֹרְעֵתָיו וּמְרַגְלֵתָיו כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלִל ר' חִיָּא וְרַבִּי יַנָּאי חַד אָמַר עוֹלִים וְיֹרְדִין כְּסֹלֶם וְחַד אָמַר עוֹלִים וְיֹרְדִים בְּיַעֲקֹב מֵאֵן דְּאָמַר עוֹלִים וְיֹרְדִים בְּיַעֲקֹב מֵעֹלִים וּמוֹרְדִים בּוֹ אֶפְזִים בּוֹ קֶפְזִים בּוֹ שׁוֹנְטִים בּוֹ שְׁנַאֲמַר (ישעיה מ.ט. ג) 'יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר' אֵת הוּא שְׁאִיקוֹנִין שְׁלֹךְ חֻקָּה לְמַעְלָה עוֹלִים לְמַעְלָה וְרוֹאִים אִיקוֹנִין שְׁלוֹ וְיֹרְדִים לְמַטָּה וּמוֹצֵאִים אוֹתוֹ יִשׁוּן מִשְׁל לְמַלְךְ שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב וְדָן עוֹלִים לְבִסְלִיקִי וּמוֹצֵאִים אוֹתוֹ דָן וְיוֹצֵאִין בְּפִרְוֹד וּמוֹצֵאִים אוֹתוֹ יִשׁוּן. דְּכַר אַחַר לְמַעְלָן כֹּל מִי שֶׁהוּא אוֹמֵר זְכוּתוֹ עוֹלָה חוֹבְתוֹ יוֹרֵד לְמַטָּן כֹּל מִי שֶׁהוּא אוֹמֵר זְכוּתוֹ יוֹרֵד חוֹבְתוֹ עוֹלָה. דְּכַר אַחַר 'עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ' 'עֹלִים' אוֹתָם שְׁלוֹ אוֹתוֹ בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל 'יֹרְדִים' אֵלוֹ שְׁלוֹ אוֹתוֹ בְּחוּצָה לְאָרֶץ ר' לְזוֹ בְּשֵׁם ר'

אברהם הירושלמי
ל' ת"ס

לכן נרעש יעקב כשהקיץ מאותו חלום, ואמר: "אכן יש ה' במקום הזה, ואנכי לא ידעתי". ושמעתי מסבי, הרב אהרן שויכה זצ"ל, דרך מו: "אכן", יש ה' במקום הזה, כלומר, ידעתי שאריה, כרוב, נשר, ואש-תיבות "אכן", הן חיות הקודש מנושאי המרכבה, אבל "ואנכי", ואש-תיבות אריה, נשר, כרוב, יעקב, לא ידעתי! כלומר, לא ידעתי שגם אנכי, יעקב, בכוחי לישא את מרכבת כבוד ה' בעולם, כמו שחיות הקודש נושאות אותו במרום.

ומעתה נבין את ההבטחה "והנה אנכי עמך" כהבטחת "עמו אנכי